

Eerst was er helemaal geen strand. Sterker nog, er was helemaal geen zee. De Grote Dooi na de laatste IJstijd zorgde ervoor dat alles toch nog net op tijd in orde kwam. Sta daar maar eens rustig bij stil in de file op weg naar een extra lang week-eind aan zee.

Cas de Stoppelaar

IN HET late Pleistoceen was er geen bloeiend strandleven. De laatste IJstijd - de Würm-glaciaal - nu 20.000 jaar geleden liep op z'n eind. De zee lag in bevroren vorm opgeslagen aan de polen en haar niveau was dientengevolge honderd meter gedaald. De bodem van ons land was grondig bevroren. Groepen kleumende berken sierden een toendra, kleine struikjes groeiden er tussen, afgewisseld met mossen en kale stukken. In de zomer ontdooidde Holland wel een beetje, maar dat het dan strandweer werd, nee. Bovendien was er geen zee.

De Noordzee was woest en ledig. De kustlijn van de Atlantische Oceaan lag in het noordwesten ter hoogte van de Doggersbank en in het zuidwesten op de lijn Southampton-Le Havre. De bodem van de Noordzee verschilde niet veel met die van de rest van het land: zandige heuvels, wat begroeiing, doorsneden met beken en rivieren. In die dagen liep men naar Engeland. Bij het krieken van het Holoceen, het huidige geologisch tijdsgewricht, klaarde het klimaat wat op en het ijs begon te smelten. De zeespiegel rees 8000 jaar geleden met een snelheid van een centimeter per jaar. Bovendien zakten onze streken naar beneden omdat Scandinavië weer omhoog kwam, bevrijd van vele miljoenen tonnen ijs. Het gevolg was dat de Noordzee langzaam volliep; er ontstonden nog kleine eilandjes maar die werden al eens onthoofd door het rijzende tij. Het duurde tot 7000 jaar geleden dat de branding onze huidige kustlijn bereikte - en zelfs aan de verkeerde kant van Sche-

veningen naar het oosten door-klotste.

Het hele landschap veranderde. Berken maakten plaats voor eiken. Het gebied tussen Holland en Engeland werd een zandige kustzee, die onder het regime van golfbewegingen en stromen uitsleet en haar overtollige bodemmateriaal tegen de Nederlandse kust wierp als strand met daarachter de 'strandwallen', enkele meters boven de waterspiegel. Telkens brak de oprukkende vloed weer door zijn eigen barrières heen, tot omstreeks 3000 voor Christus de stijging van het water en de daling van het land tot rust kwamen en de laatste strandwal definitief bleef liggen op de lijn Rijswijk, Haarlem, Uitgeest en Bergen. Het overschot aan zeezand zorgde voor een tweede reeks strandwallen, ten westen hiervan, en de zee drukte zichzelf aldus merkwaardig genoeg achteruit.

Biestarwegras groeide op de strandwallen, zandkorrels stoven op en bleven liggen in de luwte der planten en de duinen groeiden soms een meter per jaar. Als het te hoog werd nam helm de rol van biestarwegras over. Zo werden de Oude duinen opgeworpen over de westelijke rij strandwallen heen. Meer naar het oosten bouwden de vroege Hollanders op de zandige ondergrond hun nederzettingen die later uitgroeiden tot Lisse, Hillegom, Oegstgeest en Alkmaar. In de vochtige valleien tussen de zandige wallen graasde hun vee, met de hoeven wegzakend in het brakke veen. Het leek er een beetje op de Wadden.

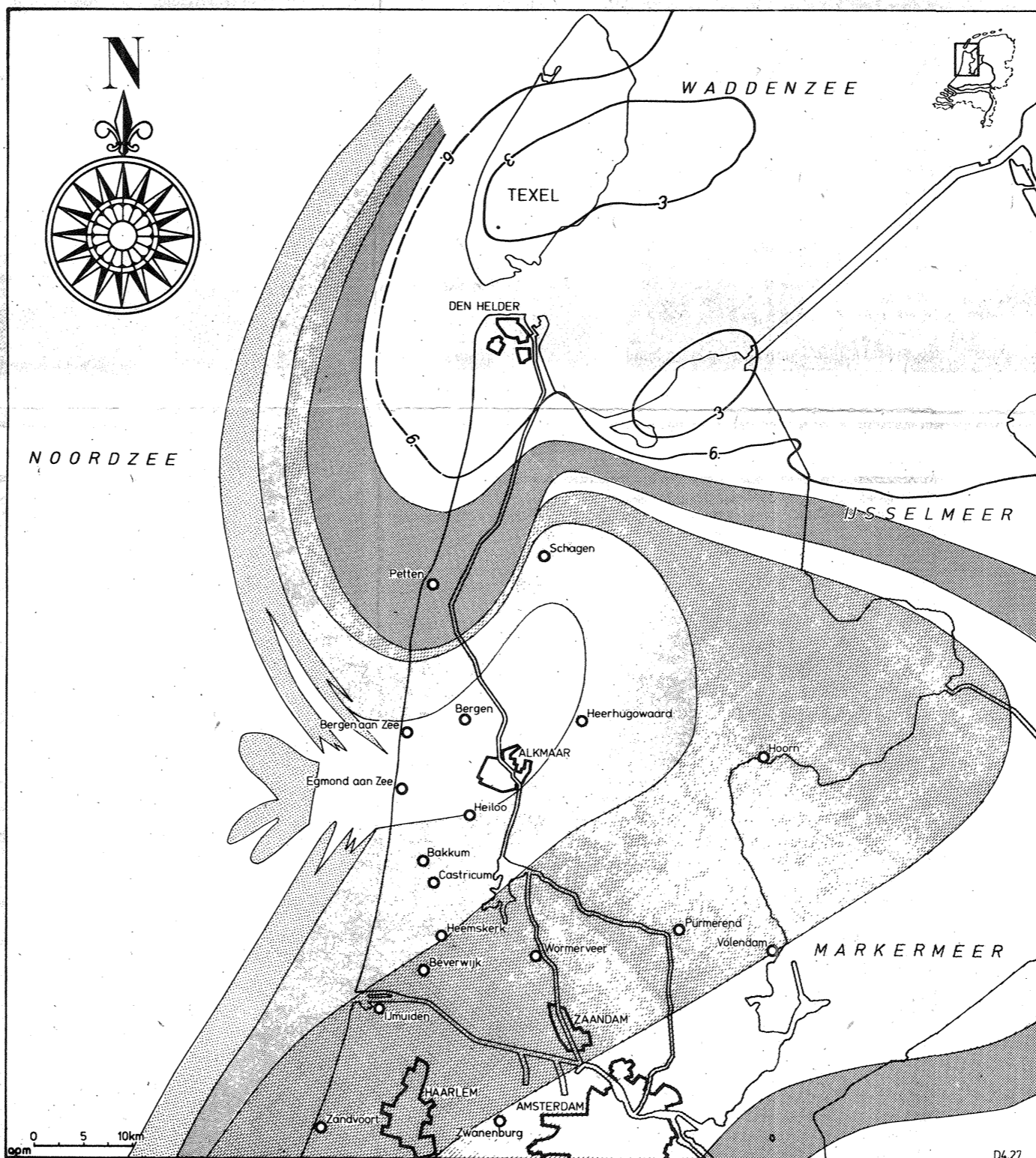
Zo'n 1000 jaar voor Christus kwam aan de kustvorming een einde. De zee werd te diep om omgewoeld te worden, de zandstroom nam af en een evenwicht trad in.

Wind of wonder

Romeinse beschrijvingen van ons landschap laten veel ruimte tot speculatie, maar één ding is duidelijk: de duinen waren niet hoger dan enkele meters. Het kustgebied werd druk bebouwd; bossen werden gekapt, geiten vraten de rest op en de wind had vrij spel. Ten tijde van de Grote Volksverhuizing liep de bewoning terug, maar later in de achtste en negende eeuw nam die weer toe, samen met de windactiviteit. Ook de geschiedschrijving kwam op gang. Vooral uit de levensbeschrijvingen van heiligen, die zand en rovers trotseerden om

zieltjes voor hun Heer te winnen, bleek hoe hard het er kon sterven. Willibrord heeft zich aan de kust laten zien en ook een zekere Adelbert. Zijn biografie, die in de tiende eeuw naar Egmond toog om de kerk te bezoeken waarin Adelbert begraven lag, trof het dorpie half onder het zand. Hij was er net toen ook Noormannenkoning Rorik passeerde. Diens hart verzachtte toen hij het kerkje zo ondergestoven zag liggen en hij gaf

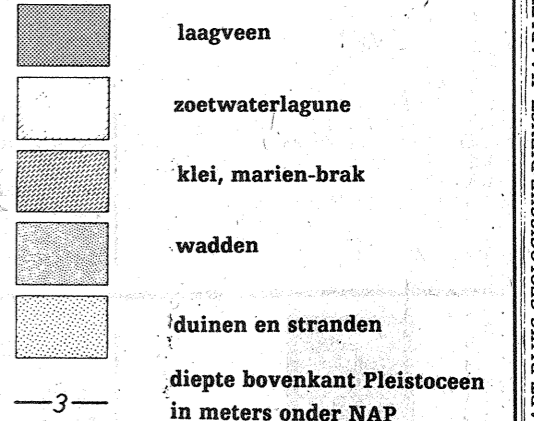
De kustlijn omstreeks 4500 v. Chr.

Het zand stuift over de Oude duinen heen, de vegetatie sterft af en langzaam rukken de huidige duinen naar het binnenland op: bij Haarlem het hoogst, bij Bergen het breedst. De jeneverbes verdwijnt en wat er overblijft zijn de planten die we nu vinden. Maatregelen om erosie tegen te gaan hebben langzaam succes en de ergste verstuingen houden na 1600 op. Hetgeen nu onze kust is, stamt dus uit een zeer recent verleden en is het jongste Nederlandse landschap.

Oerkreekje

Dit alles is nu nog te zien op een wandeling vanaf de uitspanning Parnassia bij Bloemendaal, die op de afkalvende zeereep ligt, door de Jonge duinen naar het binnenland. Prachtig zijn hier de ring-duinen te zien, die zich in de wind langzaam verplaatsen en vervormen tot paraboolduin, streepduin of kamduin. De vegetatie wordt van helm tot vlier, duindoorn en kamperfoelie. Bij de binnenduinrand houden de

Jonge duinen op, het Oude duinlandschap begint met eiken en beukenbos. Licht gloeiend gaat het over in Bloemendaal. Als vergeten maar historisch belangwekkend punt ligt hier het meertje Caprera. Onder de pofertjeswalm van een Oud-Hollands restaurant en het beschaafde gekwek van een Bloemendaalse softbalclub ligt deze erosiekreek uit pre-Romeinse tijd, toen tussen de strandwallen nog het veenwater klotste, af en toe door een springvloed verrast. Al de krekken, kwelders en vennen zijn ondergestoven of geëgaliseerd - behalve Caprera, dat er uit ziet als een gewone boerensloot, maar kan bogen op een adellijke geomorfologische stamboom, plompeblaren of niet.

zijn mannen opdracht de volgende morgen aan het ruimen te slaan. Dat bleek niet meer nodig. Als door een wonder had het zand zich in die nacht teruggetrokken in de richting der zee. Zou de heilige Adelbert zich vanuit de hemel hebben verzet tegen een ingrijpen van de goddeloze Noormannenvorst of was het gewoon de wind? Het duurde tot 1418. Toen gaf Jacoba van Beieren als eerste opdracht de duinbegroeiing te ont-

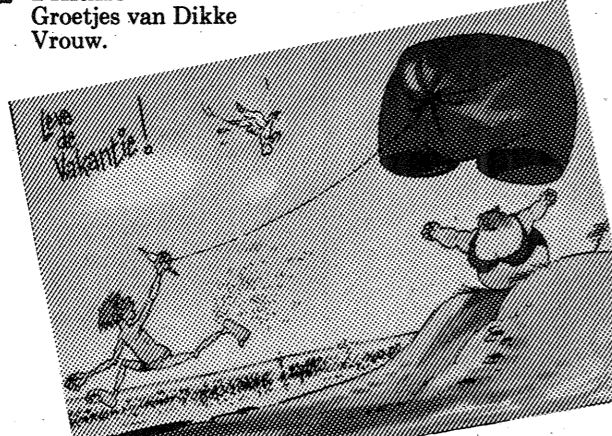
zien om zodoende de wilde streken te temmen.

Jonge kust

In het labiele evenwicht in de Oude duinen komt om onopgehelderde redenen verandering rond de twaalfde eeuw. Er treedt dan kustafslag op en het profiel van de ondiepe Noordzee slijt uit. Hierdoor komt weer een grote hoeveelheid nieuw zand vrij en het proces van de Jonge duinvorming begint.

2 In d'r blootje
Yvonne met Van Lennep, Cuppen en Wilbert Vaessen.

4 Pikant
Groetjes van Dikke Vrouw.

5 Help! Help!
Tot redding der drenkelingen Weemoed en Van Weerlee.

7 Zeepoëzie
... golven worden hoge wolken ...

9 Reclamespot
Naar Miami voor één shotje?
On the beach
Onthecht in Thailand

10 De Badbode
Letters in het zand.
Niveablauwtje

12 Wolkers dagboek
Alwaar tevens Raps Bad-hotel, Montags Brigitteen Prince's exclusieve alfabet.

3 Bergen aan zee
Terug naar een welbewust ontworpen badplaats.

6 Zonzondergang
Strand voor de lens.

8 Riviera
Droom en daad van een legende.

11 Wateraapjes
Ina, Besselar, Scrypto, Vié en Hillenius.

